

*in the field of environmental protection and rational use of natural resources. Tasks relying on the police is an integral part of the state guarantees on providing citizens' environmental rights. The immediate implementation of environmental powers by the police is carried out in the field of public order and public safety; during the inquiry and the pre-trial investigation in cases of environmental crimes, etc. The author analyzes regulations that establish the powers of the police in the field of environmental monitoring and environmental protection.*

*A particular attention is paid to functional possibilities of the police to ensure environmental rights through the implementation of measures of administrative, operational-search, criminal-procedural activity.*

*It is necessary to improve and specify legal documents defining the role of the police in the system of environmental protection, performance of environmental functions by precinct police inspectors serving the countryside, highlighting the organizational and legal aspects of their activities. The possibility of creating ecological police is considered.*

**Key words:** *environmental protection, environmental management, public administration, ecological police, powers.*

*Стаття надійшла 30 червня 2016 р.*

УДК. 342.9.028.351

**С. С. Єсімов**

## **ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЇ, ОТРИМАНОЇ ІЗ ЗАСТОСУВАННЯМ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ, ЯК ДОКАЗ У СПРАВІ ПРО АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВОПОРУШЕННЯ**

*Присвячено дослідженню інформації, отриманої із застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій, яка може використовуватися як доказ у справі про адміністративне правопорушення. Охарактеризовано особливості електронних джерел доказів і засобів забезпечення доказових фактів, одержаних із них, можливість безпосереднього дослідження джерел доказової інформації.*

**Ключові слова:** *справа про адміністративне правопорушення, докази, інформаційно-комунікаційні технології, отримана із застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій інформація.*

**Постановка проблеми.** *Зміни у національному законодавстві, що відбулись у 2015 році (йдеться про закони України від 14.07.2015 р. № 596-VIII «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення регулювання відносин у сфері забезпечення без-*

пеки дорожнього руху»; від 23.12.2015 р. № 901-VIII «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у зв'язку з прийняттям Закону України «Про Національну поліцію»), ввели у практику розгляду справ про адміністративні правопорушення, яку доручено Національній поліції, використання інформації, котра може бути отримана зі застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій, на місці події для встановлення обставин правопорушення [1; 2]. Водночас у національному адміністративному законодавстві не сформовано нормативного масиву, що дав би змогу ефективно використовувати новий вид доказів у провадженні у справі про адміністративні правопорушення.

**Стан дослідження.** Проблематику адміністративно-юрисдикційної діяльності в умовах впровадження інформаційно-комунікаційних технологій розглядали вчені: О. Андрійко, Н. Бортник, І. Голосніченко, С. Гончарук, С. Додін, Р. Калюжний, Л. Коваль, М. Ковалів, В. Копаков, Н. Мороз, В. Ортинський, О. Остапенко, І. Пахомов, С. Петков та ін. Тимчасом існуючі наукові розробки в цій галузі або не працюють на практиці, позаяк були підготовлені та спрямовані на інші соціально-економічні, політичні та правові реалії, або не беруться до уваги при реалізації правової політики держави в цій сфері.

**Метою** статті є аналіз властивостей, видів, механізму формування та способу перетворення інформації, отриманої із застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій, у доказ у справі про адміністративне правопорушення.

**Виклад основних положень.** Кардинальні політичні й економічні зміни, які відбуваються в Україні, супроводжують повернення її в європейську спільноту з її ідеалами правової держави та громадянського суспільства, зумовлюючи необхідність реформування всієї державно-правової системи. Реформування не може залишити поза увагою правоохоронну систему як важливий структурний компонент останньої. Водночас проголошення завдань, пов'язаних з асоціацією України і Європейського Союзу, вимагає підвищення рівня забезпечення та захисту прав і свобод особи, охорони її прав шляхом зміцнення законності та правопорядку на підставі нових принципів співвідношення публічних і приватних інтересів, зміни ідеології та практики правового регулювання адміністративної відповідальності. Міжгалузевий характер адміністративної відповідальності, за допомогою якої захищаються суспільні відносини, регульовані більшістю галузей права (конституційного, фінансового, податкового, екологічного та ін.), у ролі основних цілей розглядає відновлення соціальної справедливості, встановлення публічного порядку та безпеки, що охоплює дер-

жавний і громадський порядок, власність, права та свободи громадян, встановлений порядок управління [3, с. 44].

Сучасні пріоритети розвитку держави, обумовлені інформатизацією суспільства, зумовлюють появу нових аспектів в інституті адміністративної відповідальності.

Концепція використання інформації, отриманої із застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій у процесі доказування, заснована на технологічному підході до проблематики, що з погляду філософських, природничо-наукових і міждисциплінарних досліджень є складна структура, у межах якої доцільно виокремити три рівні досліджень: технічний, технологічний, юридичний. Технічний – це базовий інформаційний код, виражений у програмі, створеній програмістом. Технологічний – це середовище, створене за допомогою інформаційних технологій, що має графічні, акустичні, пластичні та інші властивості. Юридичний – передбачає використання інформації, отриманої з застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій, оскільки саме через них здійснюється її вихід на соціальну практику.

Інформація, отримана із застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій, – це відомості, подані в електронно-цифровій формі на матеріальному носії, створювані апаратними та програмними засобами фіксації, обробки й передачі інформації; набір команд (програм), що призначені для використання в електронно-обчислювальній машині (ЕОМ), інформаційно-комунікаційній системі, мережі та засоби управління ними. Матеріальні носії інформації, отриманої із застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій, – це матеріальні об'єкти, в яких відомості відображаються у вигляді символів, сигналів і призначені для перенесення інформації в часі та просторі, що володіють реквізитами, які дозволяють ідентифікувати таку інформацію, а також підтвердити її справжність і цілісність в електронно-обчислювальній машині, інформаційно-комунікаційних системах або їхній мережі.

Інформація, отримана із застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій, є самостійним видом доказів, з огляду на її специфічну форму, середовище існування, механізм формування та спосіб уведення у ролі доказів в адміністративний процес або спосіб перетворення її в доказ [4, с. 143].

На думку І. Казачука, електронний документ існує тільки в електронному вигляді, тому є оригіналом документа, що не може мати роздрукованої копії, а тому не є письмовим доказом, і щоб бути визнаним джерелом доказів, повинен надаватися для оцінки на електронному носіїві [5, с. 95].

Для визначення підстав оцінки інформації, отриманої із застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій, як доказу доцільно використовувати механізм її утворення. Для цього слід виокремити психологічні, гносеологічні і юридичні підстави. Психологічною підставою оцінки інформації є переконання суб'єкта в тому, що потрібно критично підходити до оцінки цього виду доказу, незалежно від тих труднощів, які можуть виникнути при цьому. Як гносеологічна підстава, розглядається наявність у суб'єктів оцінки основ спеціальних знань, зміст яких становить розуміння ними механізму утворення та форми існування інформації, отриманої із застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій. Юридичною підставою виступають положення процесуального порядку отримання та закріплення інформації, отриманої із застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій, правила оцінки зазначеної інформації, норми, що передбачають права особи, законні інтереси якої зачіпає такий вид інформації.

Інформація, отримана із застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій, як вид доказів є комплексним утворенням, тому вона буде мати значення доказу за наявності двох елементів: носія інформації; процесуального акта, в якому описано походження носія інформації, умови і обставини її виявлення, вилучення, упаковки. Водночас необхідно враховувати специфічні особливості, притаманні інформації, отриманої із застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій, які визначають її як окрему доказову категорію.

Інформація може виходити від фізичних і юридичних осіб, бути створеною технологічним інформаційно-комунікаційним засобом; міститься у технологічному файловому середовищі; у формі, доступній сприйняттю людини; отриманою у порядку, визначеному законом.

Доказами у справі про адміністративне правопорушення щодо інформації, отриманої із застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій, можуть виступати:

– програмний інструментарій інформаційних технологій, який спричинив несанкціоновані зміни, пошкодження, видалення тощо; інформація, яка створюється комп'ютером автоматично під час роботи користувача персонального комп'ютера та існує в певній файловій системі комп'ютера (тут слід враховувати, що ефективна взаємодія кінцевих користувачів з обчислювальною системою спирається на принципово іншу організацію інтерфейсу користувачів з обчислювальною системою (дружнього інтерфейсу), який виражається в забезпеченні права користувача на помилку завдяки захисту інформаційно-обчислювальних ресурсів системи від непрофесійних дій на комп'ютері; в наявності широкого набору ієрархічних меню, системи підказок

і навчання тощо, що полегшують процес взаємодії користувача з персональним комп'ютером; в наявності системи «rollback system», котра уможливорює – за виконання регламентованої дії, наслідки якої не задовольнили користувача, – повернення до попереднього стану системи);

– інформація, що знаходиться на знімних носіях (знімних жорстких дисках, оптичних дисках, картах флеш-пам'яті), розміщена в локальних комп'ютерних мережах (мобільний зв'язок), операторів локальних і глобальних навігаційно-моніторингових систем, цілеспрямовано стерта користувачем комп'ютерної техніки або самим комп'ютерним технологічним засобом.

Інформацію, отриману із застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій, як доказ сфери інформаційно-комунікаційних технологій можна класифікувати:

– відповідно до походження – зберігається на знімних носіях, створена комп'ютером згідно з програмою; створена людиною або машиною;

– щодо форми надання – є матеріальною або електронною (інформація на знімних носіях – флеш-картах, жорстких дисках, магнітних носіях, на екрані монітора).

Як зазначає Н. Клочкова у дослідженні «Документ як джерело доказів у адміністративному судочинстві», докази щодо інформації, отриманої із застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій, є нематеріальні об'єкти [6, с. 157].

Законодавство України в окремих нормативно-правових актах регулює правовідносини в цій галузі. Суспільні відносини в сфері інформаційно-комунікаційних технологій є актуальним видом правовідносин, які перебувають під охороною закону. Тобто, здійснивши протиправні дії або бездіяльність, правопорушник не повинен залишитися безкарним.

У Кодексі України про адміністративні правопорушення (далі – КУпАП) матеріальний склад проступку в сфері інформаційно-комунікаційних технологій прямо не передбачено законодавцем, водночас існує низка правопорушень, які стосуються сфери інформаційно-комунікаційних технологій і в яких інформація, отримана за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій, виступає як докази.

Статтю 188<sup>39</sup> «Порушення законодавства у сфері захисту персональних даних» КУпАП передбачено настання відповідних правових наслідків у разі порушення порядку збирання, зберігання, використання, а також поширення інформації про персональні дані. Ці дані перебувають під охороною Закону України «Про захист персональних да-

них», в якому визначено поняття персональних даних як інформації, що належать певній фізичній особі (ініціали, дата та місце народження, адреса проживання, займана посада, професія тощо) [7].

Така інформація має особливі властивості, забезпечує ідентифікацію конкретної особи та відноситься до категорії конфіденційної інформації, тобто тієї, доступ до якої обмежено законом. Винятком можуть бути загальнодоступні персональні дані; дані, надані за згодою їх власника; знеособлені персональні дані для статистичних чи інших цілей.

Захист персональних даних, крім зазначеного вище Законом, передбачає в ст. 32 Конституція України, встановлюючи конституційну заборону на відповідний обіг персональних даних без згоди власника, а різні обмеження в цій галузі можуть мати місце тільки на підставі судового рішення, або в інших, регламентованих законом, випадках.

Зважаючи на сучасний рівень розвитку інформаційно-комунікаційних технологій, об'єктами протиправних посягань можуть стати персональні дані, що перебувають у локальних комп'ютерних мережах, в персональному комп'ютері користувача, в комп'ютерних базах даних, та інша інформація про громадян, що знаходиться в мережі Інтернет. Такими правопорушеннями можуть бути незаконне копіювання, поширення або опублікування інформації про персональні дані, захищені законом, незаконне використання інформації про персональні дані, яка знаходиться в комп'ютерних системах або мережах, котрі призначені для зберігання, обміну, поширення чи переміщення такої інформації, з метою отримання прибутку.

Правопорушення, що посягають на персональні дані, вміщені в комп'ютерних системах і мережах, доцільно тлумачити як правопорушення сфери інформаційно-комунікаційних технологій, оскільки вони здійснюються в особливій, технологічній сфері і за них настає адміністративна відповідальність, передбачена КУпАП. Оскільки зазначені правопорушення мають місце, то, відповідно, їм властива своя доказова база, яка з урахуванням специфіки таких правопорушень складається з даних сфери комп'ютерних технологій.

Існують й інші види правопорушень у сфері комп'ютерних технологій. У статтях 212<sup>2</sup> «Порушення законодавства про державну таємницю», 212<sup>3</sup> «Порушення права на інформацію та права на звернення» КУпАП передбачено адміністративну відповідальність за порушення правил захисту інформації, яка містить у собі безліч складів у цій галузі, спрямованих на захист інформації, що поділяються на:

– не віднесені до державної таємниці (такі як використання несертифікованих інформаційних систем, засобів захисту інформації тощо; порушення умов ліцензії на здійснення діяльності в цій галузі);

– віднесені до державної таємниці (порушення умов ліцензій на проведення робіт, пов'язаних із використанням і захистом інформації; створення засобів, призначених для захисту державної таємниці; здійснення послуг із захисту інформації, використання несертифікованих засобів для цієї ж мети).

Такі правовідносини регулюються цілою низкою нормативно-правових актів, наприклад:

– не пов'язані з державною таємницею – Законами України «Про електронний цифровий підпис», «Про інформацію»;

– належать до державної таємниці – Законом України «Про державну таємницю» та іншими нормативно-правовими актами (наприклад, наказом Служби безпеки України від 12.08.2005 р. № 440 «Про затвердження Зводу відомостей, що становлять державну таємницю»).

Розглянуті склади можна віднести до правопорушень сфери інформаційно-комунікаційних технологій, вчинення яких підлягає відповідному доведенню з використанням нових видів доказів у зазначеній сфері.

У сфері інформаційно-комунікаційних технологій інформація, яка є складовою, повинна бути захищена, що є головним завданням законодавства в цій галузі. На це спрямована ст. 188-<sup>31</sup> «Невиконання законних вимог посадових осіб органів Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України» КУпАП, яка передбачає настання адміністративної відповідальності за незаконну діяльність у галузі захисту інформації [8, с. 412].

Наведені правовідносини регулюються Законом України «Про інформацію», в якому встановлено вимоги щодо захисту такої інформації та вказано на необхідності вжиття заходів і передбачено адміністративну відповідальність за правопорушення у цій сфері.

На захист інформації з обмеженим доступом, яка може бути об'єктом правопорушення у сфері інформаційно-комунікаційних технологій, виступає ст. 212<sup>2</sup> КУпАП, котра передбачає адміністративну відповідальність за розголошення інформації з обмеженим доступом. Стаття 212<sup>2</sup> КУпАП поширюється на категорії інформації, які мають конфіденційний характер, крім інформації, віднесеної до державної таємниці. До таких видів інформації, відповідно до норм чинного законодавства, належать відомості, що стосуються таємниці слідства, судочинства; службової таємниці; професійної таємниці (лікарської, нотаріальної, адвокатської); комерційної таємниці тощо [9, с. 15].

Кодекс України про адміністративні правопорушення містить норми, присвячені правопорушенням сфери інформаційно-комунікаційних технологій, що вимагає правового закріплення доказів у цій галузі. Прикладами проступків, під час доведення яких можуть бути використані докази сфери інформаційно-комунікаційних технологій, є: незаконне копіювання, поширення або опублікування неліцензійного програмного забезпечення без повідомлення про це правовласника чи його розробника; продаж або здача в прокат неліцензійного програмного забезпечення; інше незаконне використання комп'ютерних програм, відеоігор з метою отримання доходу, зокрема, правовласниками, інтерактивних інформаційних продуктів, коли ці екземпляри є контрафактними або володіють неправдивою інформацією тощо.

Законне використання, поширення програмного забезпечення або програмних продуктів передбачає наявність ліцензійної угоди з їх правовласником. Угода містить різні обмеження та надає користувачеві можливості щодо використання програмного забезпечення або програмного продукту, яке припускає різні оновлення, додатки, допоміжні компоненти, котрі можуть бути надані фірмою-виробником після придбання користувачем вихідної копії програмного продукту. Користувачеві дозволяється встановлювати, використовувати, отримувати доступ, відображати та запускати одну копію програмного продукту на одному комп'ютері, яким може бути робоча станція, термінал або інший пристрій. Фірми-виробники програмного забезпечення та програмних продуктів у свої розробки вбудовують системи захисту (технічні, програмні), що запобігають незаконному або неліцензійному їх використанню. Якщо користувач персонального комп'ютера використовує програмні продукти без ліцензії і без повідомлення про це правовласника, то такий інформаційний продукт є контрафактним, а його використання є незаконним, оскільки ліцензійні програмні продукти захищені законом і міжнародними угодами про авторське право й інші права на інтелектуальну власність.

Адміністративне розслідування правопорушень у сфері інформаційно-комунікаційних технологій пов'язане з вирішенням складної задачі – розглядом її як доказу у провадженні. Для цього, крім юридичних процесуальних знань, потрібні спеціальні знання в сфері інформаційних технологій і систем і технічне оснащення. З погляду на практику країн-членів Європейського Союзу, доказове значення має тільки та комп'ютерна інформація, яка пройшла експертне обмеження.

Завданнями перевірки комп'ютерної інформації є: пізнання змісту доказової інформації шляхом її відтворення; аналіз реквізитів комп'ютерної інформації (тип файлу, обсяг, дата створення, дата

зміни, дата відкриття) [10, с. 7]. Такий аналіз сприяє встановленню зв'язків з обставинами, що підлягають доказуванню; перевірка достовірності комп'ютерної інформації за допомогою встановлення механізму виникнення (джерела), залежно від типів інформаційно-комунікаційних технологій, технічних або інформаційних, охоплює:

- апаратно-технічний аналіз комп'ютерної техніки, її функціональних можливостей, початкового та фактичного стану тощо. Об'єктами можуть бути персональні стаціонарні комп'ютери, ноутбуки, периферійні пристрої, мережеві апаратні засоби, окремі складові частини комп'ютерної техніки (наприклад, системний блок, материнська плата, жорсткий диск), на яких міститься доказова інформація [10, с. 485–487];

- програмно-технічний аналіз, спрямований на оцінку функціональних властивостей, цільового призначення програмного забезпечення, встановленого на комп'ютерному технологічному пристрої, визначення автентичності та відсутності ознак контрафактності (відновлення стертих файлів або записів баз даних; визначення часу знищення або внесення змін до програми; копіювання та модифікації інформації; розшифровка закодованих файлів; з'ясування каналів витоку інформації з різних мереж) [10, с. 548–551];

- інформаційний аналіз щодо визначення ідентифікації та діагностики доказової інформації (пошук, виявлення, відновлення, оцінка даних, які були створені користувачами або програмами, спрямованими на організацію інформаційних процесів у комп'ютерній системі) [10, с. 585–587];

- комп'ютерно-мережевий аналіз щодо мережевого програмного забезпечення та даних персональних комп'ютерів, які підключені до локальної внутрішньої мережі або до інформаційного ресурсу Інтернет (електронна пошта, служба електронних оголошень, телеконференції, послуги Інтернет-провайдерів) [10, с. 653–657; 699; 750–754].

Концептуальну основу розуміння інформації, отриманої із застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій як виду доказів, становить єдність таких її елементів: змісту комп'ютерної інформації; властивостей (реквізитів) комп'ютерної інформації; матеріального носія (потрібно враховувати специфічну форму, в якій представлена інформація на носії); дотримання процесуального порядку їх збирання. Інформація, отримана із застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій, – це відомості, представлені в електронно-цифровій формі на матеріальному носії, створювані за допомогою використання апаратних і програмних засобів фіксації, обробки і передачі інформації, набір програм (сукупність даних і команд, призначе-

них для функціонування електронно-обчислювальної машини та інших комп'ютерних пристроїв з метою отримання певного результату), на основі яких суд, посадова особа встановлює наявність або відсутність обставин, що підлягають доказуванню під час розгляду адміністративної справи, одержані з дотриманням процесуального порядку збирання і долучені до справи.

Впровадження інтелектуальних інформаційних технологій та систем для вирішення питань достовірності доказової інформації, отриманої із застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій, що базуються на знаннях (knowledge-based), використовуваних у системах підтримки прийняття рішень, з високою ймовірністю можна застосовувати для вирішення завдань, пов'язаних з аналізом інформації, котра використовується як доказ у справі про адміністративне правопорушення [11, с. 409].

У провадженні у справах про адміністративні правопорушення докази на підставі інформації, отриманої із застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій, тобто відомості про факти та практичну діяльність людини, що існують в електронно-цифровій формі на матеріальному (машинному) носії, слід розглядати в загальнонауковому та правовому сенсі як самостійний вид доказів. Спроби приведення інформації, отриманої із застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій, до чинних понять традиційного документа методологічно безперспективні. У контексті зазначеного варто погодитися з авторами навчального посібника «Адміністративна діяльність органів внутрішніх справ. Загальна частина» В. Середою, М. Гурковським, М. Ковалівим, Ю. Назаром щодо доцільності розгляду декількох класифікацій стадій провадження у справах про адміністративні правопорушення [12, с. 186–187]. Використання як доказу у справах про адміністративні правопорушення інформації, отриманої із застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій, ставить питання про виділення окремої стадії – оцінки доказів у цифровій формі. Цей підхід є дискусійним, однак швидкість розвитку інформаційних технологій вимагає динамічності законодавства та зміни поглядів на окремі класичні інститути адміністративного права.

**Висновки.** Використання інформації, отриманої із застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій, як доказу у справі про адміністративне правопорушення сприяє відкритості розгляду справи про адміністративне правопорушення у судах і органах Національної поліції, ознайомленню учасників процесу з матеріалами судового розгляду, прискорює судочинство та розгляд адміністративної справи по суті, підвищує ступінь обґрунтованості судових рішень і рішень

компетентних органів (посадових осіб). Водночас для введення в адміністративний процес інформації, отриманої із застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій, як самостійного виду доказів необхідне вирішення низки проблем: трактування поняття інформації, отриманої із застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій, як різновиду доказів; визначення матеріального носія вказаної інформації; відмежування інформації, отриманої із застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій, від інших документів і речових доказів; окреслення способу (порядку) введення такої інформації як доказу у провадження у справі про адміністративне правопорушення, отриманої під час адміністративного розслідування. Вирішення цих проблем сприятиме вивченню системоутворюючих об'єктів, від рівня емпіричного накопичення знань до рівня теоретичного осмислення різноманіття цих об'єктів. У прикладному плані це є важливим для розробки засобів, прийомів, методів, методик виявлення, фіксації, огляду, вилучення, дослідження інформації, отриманої із застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій, та використання її під час виявлення адміністративних проступків і розгляду адміністративних справ у судах та компетентних органах.

1. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення регулювання відносин у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху: Закон України від 14.07.2015 р. № 596-VIII // Відомості Верховної Ради України. – 2015. – № 39. – Ст. 372.

2. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у зв'язку з прийняттям Закону України «Про Національну поліцію»: Закон України від 23.12.2015 р. № 901-VIII // Відомості Верховної Ради України. – 2016. – № 4. – Ст. 44.

3. Адміністративне право: навч. посібник / О. І. Остапенко, З. Р. Кісіль, М. В. Ковалів, Р. В. Кісіль. – К.: Алерта, 2009. – 536 с.

4. Соколан Т. С. Відеозапис як джерело доказів: нотатки до наукової дискусії / Т. С. Соколан // Адміністративне право і процес. – 2013. – № 3 (5). – С. 140–148.

5. Казачук І. В. Використання у доказуванні електронних джерел фактичних даних в адміністративно-деліктному процесі / І. В. Казачук // Європейські перспективи. – 2014. – № 6. – С. 93–97.

6. Ключкова Н. В. Документ як джерело доказів у адміністративному судочинстві: дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.07 / Наталія Вікторівна Ключкова. – К.: ДНДІ МВС України, 2016. – 209 с.

7. Про захист персональних даних: Закон України від 01.06.2010 р. № 2297-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2010. – № 34. – Ст. 481.

8. Науково-практичний коментар Кодексу України про адміністративні правопорушення (станом на 14.04.2015 р.) / Н. П. Бортник, К. І. Бедаков,

С. В. Петков, О. І. Остапенко та ін.; за заг. ред. С. В. Петкова, С. М. Морозова. – К.: ЦУЛ, 2015. – 736 с.

9. Бондаренко М. О. Комерційна таємниця в Україні та відповідальність за її порушення / М. О. Бондаренко, Г. М. Бондаренко // Міжнародний юридичний вісник: зб. наук. праць Нац. ун-ту Державної податкової служби України. – 2015. – Вип. 1 (2) – С. 14–18.

10. Casey E. Digital Evidence and Computer Crime: Forensic Science, Computers and the Internet, 3rd Edition / Eoghan Casey. – Academic Press, 2011. – 807 p. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://translate.google.com.ua/#en/uk/ACKNOWLEDGMENTS%20...>

11. Павлиш В. А. Основи інформаційних технологій і систем: навч. посібник / В. А. Павлиш, Л. К. Гліненко. – Львів: Вид-во Львівської політехніки, 2013. – 500 с.

12. Адміністративна діяльність органів внутрішніх справ. Загальна частина: навч. посібник / В. В. Серeda, М. П. Гурковський, М. В. Ковалів, Ю. С. Назар та ін.; за заг. ред. В. В. Середи. – Львів: ЛьвДУВС, 2015. – 512 с.

**Есимов С. С. Использование информации, полученной с применением информационно-коммуникационных технологий, в качестве доказательства по делу об административном правонарушении**

*Посвящено исследованию информации, полученной с применением информационно-коммуникационных технологий, которая может использоваться в качестве доказательства в производстве по делу об административном правонарушении. Охарактеризованы особенности электронных источников доказательств и средств обеспечения доказательных фактов, полученных из них, возможность непосредственного исследования источников доказательной информации.*

**Ключевые слова:** *дело об административном правонарушении, доказательство, информационно-коммуникационные технологии, получения с применением информационно-коммуникационных технологий информация.*

**Yesimov S. S. Application of the information obtained with the use of information and communication technologies as evidence in the case of the administrative offence**

*The article deals with the information obtained with the use of ICT (information and communication technologies) that can be used as evidence in the case of the administrative offence. The characteristics of electronic sources of evidence and means of ensuring evidentiary facts, the ability to research evidence of information sources are analyzed.*

*Current priorities of the state development caused by the computerization of the society contribute to the appearance of new aspects of the institution of administrative responsibility. The concept of applying information obtained with the use of information and communication technologies in the process of proof is based on the technological approach. In terms of philosophy, natural sciences and interdisciplinary researches there is a complex structure, within which it is advisable to distinguish three levels of studies: technical, technological, legal.*

*The information obtained with the use of ICT is the information presented in electronic-digital form on a tangible medium created hardware and software facilities for recording, processing and transmission of information, a set of applications designed for use in computers, information and communication system, network and equipment management.*

*The information obtained with the use of information and communication technologies as a form of evidence is a complex formation, so it will have the value of the evidence in the presence of several elements: the media; procedural act which describes the origin of the media, the conditions and the circumstances of its discovery, extraction, and packaging. At the same time it is necessary to take into account the specific features of the specific information obtained with the use of information and communication technologies that define it as a separate category of evidence.*

*In proceedings of cases concerning administrative offenses evidence existing in electronic-digital form on a on a tangible medium, should be considered in the general scientific and legal terms as independent evidence.*

**Key words:** *case of an administrative offense, evidence, information and communication technologies, information obtained with the use of information and communication technologies.*

*Стаття надійшла 23 травня 2016 р.*

УДК 342.98

З. Р. Кісіль

## ІНВЕРСИФІКАЦІЯ СФЕРИ РЕАЛІЗАЦІЇ РЕПРЕСИВНО-ПРАВОВИХ ЗАСОБІВ ДИСЦИПЛІНАРНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ В ОКРЕМИХ КАТЕГОРІЯХ СПРАВ ПРО АДМІНІСТРАТИВНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ

*Присвячено репрезентації особливостей окремих форм дисциплінарної відповідальності та зауваг до концептуального феномену дифузивності адміністративної та дисциплінарно-юрисдикційної площин реалізації правових приписів-прогнібції, що являють собою продукт спеціальної нормотворчої діяльності держави. Доведено, що проблематика законодавчого регулювання процесуального порядку притягнення до дисциплінарної відповідальності в окремих субстратах соціально-правового буття неодмінно повинна ґрунтуватися на глибокому та всебічному науковому аналізі цього питання через значну складність та поліструктурність останнього.*

**Ключові слова:** *суспільні відносини, право, демократичне суспільство, дисциплінарна відповідальність, правове регулювання, норми права, праворозуміння, правозастосування.*